Minimum Wages in Turkey and Unemployment and Inflation: An Analysis

Assoc. Prof. Utku Altunöz, Sinop University

Abstract

In this paper, presence of the relationship between minimum wage, unemployment and inflation was tested by econometric analyses over the periods 1992-2014. After the theoretical background and literature survey, all variables were applied unit root test. Following, johansen co integration and Granger causality test was used. For 1992-20014 periods, it was understood that there is a presence co integration relationship among variables. According to causality test result, only minimum wage and inflation variables have bilateral relationships.

Key Words: Minimum wage, unemployment, Turkish Economy.

Türkiye'de Asgari Ücret, Işsizlik Ve Enflasyon Ilişkisinin: Var Analizi

Doç.Dr.Utku Altunöz, Sinop Üniversitesi

Özet

Çalışma Türkiye'de 1992-2014 yılları için asgari ücret, işsizlik ve enflasyon arasında ilişki olup olmadığı ve ilişkinin yönü ekonometrik testlerle analiz edilmiştir. Teorik alt yapı ve literatür taramasından sonra ADF ve PP birim kök testi uygulanan değişkenler Johansen eş bütünleşme ve Granger nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi mevcuttur. Ayrıca nedensellik testi sonuçlarına göre değişkenlerden yalnızca enflasyon değişkeni ile asgari ücret değişkeni birbirinin çift taraflı nedenidir.

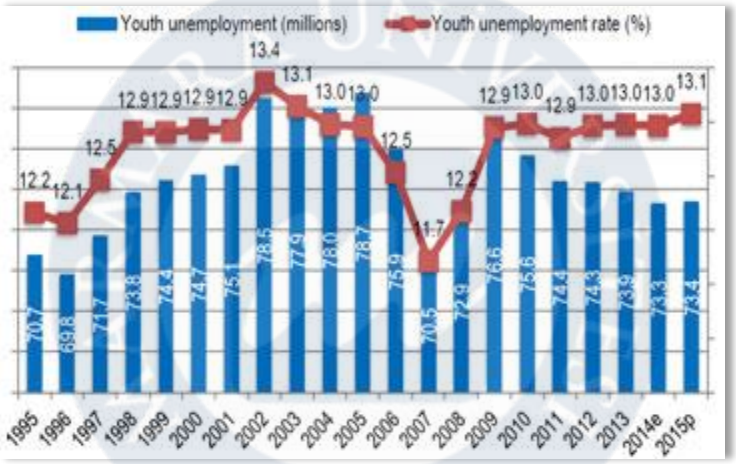
Anahtar Kelimeler: Asgari ücret, işsizlik, Türkiye Ekonomisi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

Giriş

İşveren için maliyet, işçiler için ise gelir unsuru olan ücretin miktarının ne olması gerektiği sorusu, iktisat biliminin uzun yılladır üzerinde tartıştığı bir konudur. Günümüz kapitalist sisteminin sonucu olarak maliyet minimizasyonu ve kâr maksimizasyonuna yönelen işverenlerin asgari ücretten imtina ettikleri durumda emeğin karşılığının alınması noktasında kamunun piyasaya müdahalesi ve minimum ücret düzeyinin belirlenmesi sık görülen bir durumdur. Dünya Çalışma Örgütü'nün Gençlikte Küresel İstihdam Eğilimleri raporuna (2015) göre 2007 ile 2010 yıllarında genç işsizliği oranı yüzde 13'e oturmuş görünmektedir; ancak bu oran hala kriz öncesindeki yüzde 11,7'lik oranın hayli üzerindedir. Durum grafik 1 den izlenebilmektedir.

Grafik 1 . Küresel İstihdam

Kaynak: İLO

Grafik 1 den izlendiği gibi küresel krizden sonraki bandında 12.9 ile 13.1 bandında hareketler yatay eksene paralel olarak devam etmiştir. İşsizliğin bu derece önemli olduğu bir durumda asgari ücretin miktarı önemini daha da arttırmaktadır.

Arz talep modellerinde asgari ücretin ekonomileri olumsuz yönde etkiledikleri görüşü mevcuttur. Stigler (1946) ve Friedman (1962) asgari ücretin sosyal koruma rolünün imkânsızlığına işaret etmişler ve işsizliği arttırıcı bir araç olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu düşünceyi destekler birçok ekonometrik çalışma yapılmış olup söz konusu çalışmalarda 1955-1982 yılları arasında asgari ücrette ortalama % 10 artış, istihdamı yaklaşık % 3 oranında azaltmıştır. Bu düşüncenin yanında asgari ücretin olumlu yanına vurgu yapan çalışmaların literatürde tartışılır hale gelmesi, asgari ücret politikalarının belirlenmesinde etkin rol oynamıştır. Söz konusu çalışmalarda asgari ücret ile işsizlik arasında negatif ilişkinin varlığına ulaşılması, ücret- verim, ücret-liyakat, emek arz ve talebi ile beşeri sermaye teorilerine dayandırılmıştır(Korkmaz ve Çoban, 2006:2).

Bu çalışmada asgari ücret ve işsizlik arasındaki nedenselliğin ilişkisi yıllık veriler bazında, 1992-2014 dönemi için test edilecek ve ilgili dönem için Türkiye ekonomisinde hangi durumun geçerli olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır.

1.Asgari Ücret, Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Teorik Altyapısı

Asgari ücretin ekonomiler üzerindeki etkisi çok çeşitlidir. Bu etkiler kendini istihdam, cari ücretler, enflasyon, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı üzerinde göstermektedir. Bu etkilerden en çok tartışmaya konu olanı istihdam üzerindeki etkileridir. Çalışma ekonomisi literatüründe asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisnin olumlu ya da olumsuz olduğu

konusunda bir fikir birliği sağlanamamıştır. Liberal kanat asgari ücreti işgücü piyasasına müdahale olarak düşünür ve asgari ücretin istihdamı daraltıcı etkisi olduğunu savunurlar. Diğer taraftan bu görüşe karşıt olanlar ise belli şartlar altında düzeyi iyi belirlenmiş bir asgari ücretin istihdamı arttırabileceğini ileri sürerler.

İktisat literatüründe ilk bilimsel çalışmalara Smith, Ricardo ve Malthus'ta rastlamaktayız. Söz konusu iktisatçıların savunduğu doğal ücret kuramında ücret düzeyi, emeğin maliyetine bağlıdır. Emek maliyeti ise emek sahibi işçilerin yaşamını idame ettirebilmesi için gereken asgari yaşam düzeyidir(Smith, 1997:65). Asgari ücrete tabi emek sahiplerinin ücretlerinde meydana gelecek artış, asgari ücrete tabi olmayan diğer emek sahiplerinin da ücretlerini olumlu yönde etkileyecektir. Emek sahiplerine göre ücret artışının işverenler açısından da birer maliyet unsuru olması, maliyetlerin artmasını beraberinde getirecektir. Böyle bir durumun fiyatlar üzerindeki etkisi artış yönünde olacaktır. Ayrıca geliri artan emek sahiplerinin tüketimlerinde meydana getirecekleri artışlar, ekonomiyi büyütüp canlandıracaktır. Bu durumun sonucu olarak da ekonomik büyüme artacak ve işsizlik azalacaktır. Çalışan yoksul kesimlerin gelirlerinde meydana gelecek bir artış, geliri harcama eğilimlerini arttırmaktadır. Söz konusu kesimin yurtiçi mallara olan talebinin de daha yüksek olduğu kabul edilirse büyüme ve istihdam artışının birlikte gerçekleşebileceği düşünülmektedir (Prasch, 1996:16). Bu şekilde tüketim harcamalarında meydana gelecek artış, tüketin harcamalarında meydana gelecek artış, dolayısıyla tüketim malı üretiminin genişlemesine neden olabilecektir. Çok yüksek asgari ücret kayıt dışı ve enformal istihdamın artmasına neden olabilir (Karaçor ve Diğerleri,2011:14).

.

2.Asgari Ücretin Enflasyon Ve İşsizliğe Etkisi ile İlgili Literatür

Kim ve Taylor (1995) Partridge ve Partridge (1999) Amerika Birleşik Devletleri için yaptıkları farklı çalışmalarda herhangi bir sektör ayrımına gitmemelerine rağmen asgari ücrette yapılacak bir artışın istihdamda düşüşe yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır.

Gerek (1999) Türkiye ekonomisi için 1974-1999 dönemini kapsayan çalışmasında reel asgari ücret ile enflasyon ilişkisini analiz etmiş ve çalışmanın sonucunda ilgili dönemler için asgari ücret değişkeninin her zaman enflasyonun altında bir seyir izlediği sonucuna ulaşmıştır.

Küçükkale (2001) Türkiye'de 1950-1995 yılları arasında kalman filter yöntemini kullanarak isteri hipotezini test etmiştir. Çalışmanın sonucunda doğal işsizlik oranının bir önceki dönem gerçekleşen oranı takip ettiği şeklinde özetlenen bu durumun geçerli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Ragacs (2003) Avusturya için yaptığı çalışmada pazarlık neticesinde ulaşılan asgari ücret seviyesinin işletmenin işgücü fonksiyonuna etkisi incelenmiştir. Ulaşılan sonuca göre asgari ücret istihdam üzerinde önemli bir negatif etkiye sahip değildir.

Akgeyik ve Yavuz (2006) Türkiye' de asgari ücretin istihdam ve işsizlik düzeyine etkisini sınır testi yöntemiyle incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre Türkiye'de reel asgari ücret, kişi başına milli gelir ve işsizlik oranı arasında uzun dönem ilişki söz konusudur.

Fanti ve Gori (2011) yaptıkları deneysel çalışmada emeğin homojen ve heterojen olduğu durumların ikisinde de asgari ücretin yalnızca eşitliği iyileştiren bir durum olmadığın, bununla birlikte ekonomik büyümeyi arttıran bir özelliğinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3.Ekonometrik Analiz: Veri ve Yöntem

Bu çalışmada asgari ücret ve işsizlik arasındaki nedenselliğin ilişkisi yıllık veriler bazında, 1992-2014 dönemi için test edilecektir. Modelde kullanılacak asgari ücret değişkeni, Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı web sitesinden elde edilen verilerle oluşturulan, Karaçor

ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışma referans alınarak 1987 yılı bazlı indeksle test edilmiştir. İşsizlik verileri ise TUİK web sitesinden elde edilmiştir.

Tablo 1:Değişkenler, Sembolleri ve Elde Edildikleri Kaynaklar

Değişken	Sembol	Kaynak
Asgari Ücret	minw	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İşsizlik	unep	TUİK
TÜFE	tfe	TUİK

3.1.Durağanlık Sınaması

Zaman serilerinin durağan olup olmadığı, diğer bir ifadeyle birim kök köke sahip olup olmadığı Agumented Dickey Fuller testi ve Philips ve Peron Testi ile analiz edilmiştir.

Dickey ve Fuller (1981) tarafından meydana getirilen ADF birim kök testi şu şekilde ifade edilmektedir.

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \beta_2 t + \delta Y_{t-1} + \sum_{i=1}^{k} \alpha_i \Delta Y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (1)$$

(1) numaralı denklemde ΔY_t durağanlık konusuna mevzu olan değişkenin birinci farkı, t genel yönelim değişkeni, ΔY_{t-1} ise gecikmeli fark terimleridir. Denklemde "k" olarak ifade edilen gecikme uzunluğu, genelde Akaike veya Schwarz ve Hannan Quinn bilgi kriterleri kullanılarak belirlenmektedir.

Çalışmada ADF testinin yanında birim kök testine ilave olarak Philips Perron birim kök testini de analize dahil etmemizin nedeni, ADFbirim kök testinin hata terimlerini ekonometrik açıdan bağımsız olarak kabul etmeleri ve sabit varyansa sahip olduklarını varsaymalarındandır. Phillips ve Perron (1988) Dickey-Fuller'ın hata terimleri ile ilgili olan bu varsayımı genişletmişlerdir (Altunöz, :187).

Tablo 2. ADF ve PP Birim testi Sonuçları

		ADF		PP	
Değişkenler		Sabit, Trendsiz	Sabit, trendli	Sabit, Trendsiz	Sabit, trendli
Minw	Düzeyde	-2.66	-2.71	-3.412	-2.21
	1. Fark	-5.31***	-5.98***	-6.231***	-8.01***
unep	Düzeyde	0.911	-3.12*	2.44	-3.31*
	1.Fark	-7.12***	-7.91***	-9.21***	11.212***
tfe	Düzeyde	0.99	1.19	3.21	-3.51*
	1. fark	-8.81***	*8.92***	9.23***	12.117***

Not: * ve *** sırasıyla %10 ve %1 anlamlılık düzeyini ifade eder. Değişkenler logaritmik formdadır.

Tablo 2 de değişkenlerin birim kök testi sonuçları izlenebilmektedir. Genelleştirilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron Testi (PP) testleri ile birim kök analizleri yapılan

değişkenlerin düzeyde birim kök taşıdıkları diğer bir ifadeyle durağan olmadıkları anlaşılmıştır. Değişkenler birinci farkları alınmak suretiyle durağan hale getirilmiştir.

Tablo 3: VAR modeli İçin Uygun Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Gecikme Sayısı	AIC	SC	HQ
1	-5.21	-4.98	-5.21
2	-5.24	-4.70	-5.76
3	**-5.77***	**-5.65***	**-5.80***
4	-5.22	-5.32	-5.45
5	-4.98	-5.30	-5.63
6	-4.93	-5.34	-5.66
7	-4.90	-5.35	-5.76
8	-4.96	-5.38	-5.70

Not: En uygun gecikme uzunluğu sayısını göstermektedir

VAR modelinde gerekli olan en uygun gecikme uzunluğu ise Akaike Bilgi Kriteri, Schwarz Bilgi kriteri ve Hannan-Quin Bilgi kriteri ile incelenmiş, uygun gecikme sayısı (*k*) 3 olarak belirlenmiştir. Tablo 3 te değerler görülmektedir.

3.2. Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi

Değişkenlerin uzun dönemde eş bütünleşik olup olmaması, diğer bir ifadeyle birlikte hareket edip etmemesi meselesinin anlaşılabilmesi için johansen tarafından geliştirilen Johansen eş bütünleşme testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4: Johansen Eş-Bütünleşme Test Sonuçları

	Test İstatistiği	Kritik Değer(%5)	Kritik Değer (%1)
Asgar Ücret ve Enflasyon	18.12**	12.2	18.2
	1.69	4.12	3.11
Asgari Ücret ve İşsizlik	10.09	11.21	19.13
	2.21	4.11	3.08
İşsizlik ve Enflasyon	14.1*	12.3	18.1
	2.7	3.3	3.11

Not: * ve ** sırasıyla %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde nul hipotezinin red edildiğini ifade etmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde asgari ücret ile enflasyon değişkeni arasında eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Benzer şekilde işsizlikle enflasyon arasında da bir eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiş olup iktisat bilimindeki Philips eğrisine paralel bir sonuç olması yönünden dikkat çekicidir. Bununla birlikte asgari ücret ile işsizlik arasında bir eş bütünleşme ilişkisine rastlanamamıştır. Bu sonuca göre eş bütünleşme ilişkisine sahip değişkenlerin uzun dönemli ilişki içinde oldukları anlaşılmıştır. Söz konusu ilişkilerin yönünün anlaşılabilmesi için Granger

(1988) tarafından geliştirilen model kullanılacaktır. Eş bütünleşme ilişkisinin tespit edildiği değişkenler arasındaki etkileşimin yönünü tespit etmek için geliştirilen bu yöntemde Granger'ın kullandığı yöntem denklem (1) ve denklem (2) ve izlenebilmektedir.

$$\Delta y_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^{l} \beta_{1i} \Delta y_{t-1} + \sum_{i=1}^{l} \beta_{2i} \Delta x_{t-i} + \beta_a \varphi_{t-1} + \varepsilon_t \quad (2)$$

$$\Delta x_t = Y_0 + \sum_{i=1}^{l} Y_{1i} \Delta y_{t-1} + \sum_{i=1}^{l} Y_{2i} \Delta x_{t-i} + Y_a \omega_{t-1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

Denklem (1) ve denklem (2) de l, optimal gecikme uzunluğunu gösterirken son terimler hata terimidir. ω ve φ simgeleri ise hata terimlerindeki ilk gecikmeli değeri ifade etmektedir.

Granger nedensellik testinde boş hipotez xi y nin granger nedeni değildir şeklindedir. Değişkenlere uygulanan test sonuçları tablo 5 'te izlenebilmektedir.

Tablo 5: Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Boş Hipotez	**Gözlem**	**f istatistiği**	**Önem seviyesi**
İşsizlik Oranı, Asgari Ücretin Granger nedeni değildir.	44	1.39	0.45
Asgari Ücret, İşsizlik Oranının Granger nedeni değildir.	44	1.11	0.47
Enflasyon, Asgari Ücretin Granger nedeni değildir.	44	6.11	**0.01**
Asgari ücret, Enflasyonun oranının Granger nedeni değildir.	44	3.21	**0.04**
Enflasyon, İşsizlik oranı Granger nedeni değildir.	44	2.91	0.11
İşsizlik oranı, Enflasyonun Granger nedeni değildir.	44	0.09	0.87
Gecikme Uzunluğu = 3			

Granger nedensellik sonuçları incelendiğinde değişkenlerden yalnızca enflasyon değişkeni ile asgari ücret değişkeni birbirinin çift taraflı nedenidir. Diğer bir ifadeyle asgari ücret enflasyonun üzerinde etkileme gücüne sahipken, enflasyon da asgari ücret üzerinde etkilidir.

Sonuç

Günümüz kapitalist sisteminin sonucu olarak maliyet minimizasyonu ve kâr maksimizasyonuna yönelen işverenlerin asgari ücretten imtina ettikleri durumda emeğin karşılığının alınması noktasında kamunun piyasaya müdahalesi ve minimum ücret düzeyinin belirlenmesi sık görülen bir durumdur. Liberal kanat asgari ücreti işgücü piyasasına müdahale olarak düşünüp asgari ücretin istihdamı daraltıcı etkisi olduğunu savunurken bu görüşe karşıt olanlar karşıt olanlar ise belli şartlar altında düzeyi iyi belirlenmiş bir asgari ücretin istihdamı arttırabileceğini ileri sürerler. Bu bilgiler ışığında Türkiye ekonomisi için asgari ücret, işsizlik ve enflasyon ilişkisi 1992-2014 dönemi için test edilmiştir. asgari ücret ile enflasyon değişkeni arasında eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Benzer şekilde işsizlikle enflasyon arasında da bir eş bütünleşme ilişkisi tespit edilmiş olup iktisat bilimindeki Philips eğrisine paralel bir sonuç olması yönünden dikkat çekicidir.

Granger nedensellik sonuçları incelendiğinde değişkenlerden yalnızca enflasyon değişkeni ile asgari ücret değişkeni birbirinin çift taraflı nedenidir. Diğer bir ifadeyle asgari ücret enflasyonun üzerinde etkileme gücüne sahipken, enflasyon da asgari ücret üzerinde

etkilidir. Ekonomilerin olmazsa olmazı istihdamı arttırmaktır. Bunun yolu da yatırım imkânlarının düzeltilmesinden geçmektedir. Bu çalışma bizlere gösterdi ki asgari ücretin artışını sınırlı tutmak, işgücünün verimliliğinin düşmesine gelir adaletsizliğine ve ücretli emekçilerin yoksullaşmasına neden olacaktır. Asgari ücrette meydana gelecek iyileştirmeler her ne kadar enflasyon üzerinde bir nedenselliğe yol açsa da Gerek (1999) in çalışmasına atfen uygulanacak anti enflasyonist politikalarla bu durumun üstesinden de gelinebilecektir.

Kaynaklar

Altunöz Utku, (2013). Türkiye'de Enflasyon, Büyüme ve Finansal Derinleşme İlişkisinin Ampirik Analizi, Sütçüimam Üniversitesi İİBF dergisi sayı 2: 175-194

Akgeyik, Tekin ve Yavuz, Çil Nilgün (2006) Türkiye'de Asgari Ücret, Milli Gelir ve İşsizlik İlişkisi (Ekonometrik Bir Analiz) , İstanbul Üniversitesi İktisat fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 49. Seri, ss.1-17.

Brown,C., Gilroy, C. Ve Kohen, A. (1982), The Effect of the Minimum Wage on Employment and Unemployment, Journal of Economic Literature, 20, 487-528.

Fanti, L. ve Gori, L. (2011). "On Economic Growth and Minimum Wages", Journal of Economics, 103(1), 59-82.

Friedman, M. (1962). Capitalism and Freedom, University of Chicage press, London.

Dickey, D.A. and Fuller W.A (1981) Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root. Econometrica, 49 (4) July, pp.1057-1072.

Gerek, S. (1999) Türkiye'de Asgari Ücretler ve Enflasyon 1974-1999, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1094. Eskişehir.

Granger, C.W.J. (1988). Some Recent Developments in a Concept of Causality, Journal of Econometrics 39, 199-211

Karaçor, Zeynep; Özmen, İbrahim ve Yorgancılar,Fatma,Nur(2011).Asgari Ücret, İşsizlik Oranı ve Enflasyon Arasındaki Nedensellik İlişkisi :Türkiye Örneği (1987-2010), EY International Congress on Economics II, Ankara. ,12-22.

Kim, T. ve Taylor, L. J. (1995) "TheEmployment Effect in RetailTrade of California's 1988Minimum WageIncrease", *Journal of Economicand Business Statistics*, 13.

Korkmaz,Adem ve Çoban, Adem (2006). Emek Piyasasında Asgari cret, ;isizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Bir Analizi: Türkiye Örneği (1969-2006), Maliye Dergisi, Sayı 151, ss.16-22.

Küçükkale, Y. (2001). Doğal İşsizlik oranındaki Keynesyen İsteri üzerine klasik Bir İnceleme: Kalman Filtre Tahmin Tekniği İle Türkiye Örneği1950-1995, Çukurova Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümü V.Ulusal Ekonometri ve istatistik Sempozyumu

Partridge, M. D. ve Partridge J. S. (1999) "Do minimum wage hikesreduce employment? Statelevelevidencefrom the low-wageretailsector", *Journal of LaborResearch*, 20(3).

Phillips, P. C. B.; Perron, P. (1988). "Testing for a Unit Root in Time Series Regression". Biometrika 75 (2): 335–346

Prasch, E. (1996). "In Defence of The Minimum Wage", Journal of Economic Issues, 30(2), 391- 397.

Ragacs, C.(2003). On the Empirics of Minimum Wages and Employment: Stylized Facts Fort he Austrian Industry, Vienna University of Economics and Business Administration Working Papers Series: Paper no :24, pp. 1-16

Smith, A. (1997), Ulusların Zenginliği, (Çev: A. Yunus, M. Bakırcı), Alan Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.

Stigler, G.J. (1946). The Economics of Minimum Wage Legislation, The American Review, 36(3), 358-365.